

LIETUVOS ISTORIJS INSTITUTO 2013 M. VEIKLOS ATASKAITA

Ivadas

2013-ieji metai darbo organizavimo ir vykdymo prasme pasižymėjo stabilumu t.y., nebuvo netikėtų išorinių biurokratinių veiksnių, kurie būtų trikdę įprastą mūsų darbų eigą. Žinoma, jeigu norma laikysime nuolat augančią mokslinių tyrimų biurokratizaciją ir biurokratinėmis procedūromis vykdomą mokslinio darbo kontrolę. Pirmiausia tai liečia ilgalaikių programų ataskaitų rengimą ir programose numatytų veiklų ir rezultatų koregavimo procedūrą. Paradoksalu tai, kad tomis pačiomis Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis finansuojami ilgalaikių programų tyrimai yra kontroliuojami labiau, nei vykdomi pagal LMT finansuojamus projektus, kuriems kasmetinis atsiskaitymas pakeistas atsiskaitymu projekto vykdymo viduryje. Biurokratizaciją didina ir viešieji pirkimai, kurie yra visiškai nepritaikyti mokslinei veiklai ir ne tiek padeda mažinti išlaidas, kiek stabdo visą veiklą, keldami mokslinių projektų įgyvendinimo problemas. Neverta aiškinti, kad papildomos biurokratinės procedūros ne tik atima laiką, kuris galėtų būti panaudotas moksliniams tyrimams, bet ir susijęs su papildomomis finansinėmis sąnaudomis. Pastebėtina, kad visa mokslo bendruomenė viešųjų pirkimų moksle problemą ne kartą kėlė aukščiausiu lygiu, nuo 2014 m. įsigaliojusios įstatymo pataisos kai kuriais aspektais pagerino situaciją, bet kai kurios problemos tik dar labiau paaštrėjo.

2013-ais metais visu aštrumu iškilo ilgalaikių programų ir projektinių tyrimų derinimo problema. Kai kurių ilgalaikių programų, o ir instituto programų tyrimai nukenčia nuo to, kad jose dirbantys mokslininkai kartu dalyvaujantys LMT projektų tyrimuose, turi didžiulį darbo krūvį. Kita vertus, nuolat iškyla poreikis atlikti programose neplanuotus darbus, kurių pareikalauja politinės, visuomeninės ar grynai mokslinės aplinkybės. Dar kartą tenka atkreipti dėmesį, kad visi ilgalaikėse programose numatyti atlikti darbai privalo būti atlikti, kol kas rezultatų koregavimo galimybės neaiškios. Tuo tarpu nuo ilgalaikių programų sėkmingo įgyvendinimo priklausys ne tik Instituto prestižas, bet ir, galimai, finansavimas. Todėl kiekvieno ilgalaikėse, kaip ir Instituto programose dirbančio mokslininko atsakomybė yra didžiulė.

Išskirtiniu, palyginus su ankstesniais, 2013-ų metų bruožu galima būtų įvardinti kadru atsinaujinimą. Instituto tyrėjų gretas papildė keturi jauni tyrėjai, tarp jų ir baigę doktorantūros studijas užsienio universitetuose, turintys projektinio darbo užsienyje patirties. Jie į Institutą atsinešė ne tik kitokią mokslinių tyrimų organizavimo ir vykdymo patirtį, bet ir ryšius su konkrečiais tyrėjais ar su tyrėjų grupėmis užsienyje. Galima tikėtis, kad tai prisidės plėtojant tarptautinius Instituto ryšius.

2013-ieji metai teikia vilties, jog institute, pagaliau, įvyks teigiami pokyčiai galintys sukurti prielaidas esminiam informacinės sistemos atsinaujinimui. Laimėtas ir rudenį jau pradėtas vykdyti ES struktūrinės paramos lėšomis finansuojamas projektas „*Lietuvos istorijos duomenų saugyklų infrastruktūros atnaujinimas*“ (Nr.VP2-1.1-ŠMM-06-V-01-014) – orientuotas į mokslinių tyrimų ir technologinę plėtrą – numato, jog bus padėti pagrindai ir informacinių mūsų pajėgumų modernizavimui (saugyklų patalpų infrastruktūros modernizavimas ir bibliotekos informacinės sistemos atnaujinimas bei su juo susijusių 3-ių darbo vietų įsteigimas).

Aptariant platesnį Instituto veiklos kontekstą, prisimintinas visai šalies istorikų bendruomenei svarbiausias 2013 metų akademinis renginys - III Lietuvos istorikų suvažiavimas, kurio tema buvo „Nuo politinės istorijos prie istorijos politikos?“, rugsėjo 26-29 d. vykęs Šiauliuose. Jį kartu su Lietuvos nacionaliniu istorikų komitetu bei Šiaulių universitetu rengė ir Lietuvos istorijos institutas. Šis renginys svarbus kaip Lietuvos istorikų tarpinstitucinio bendradarbiavimo bei diskusijų platforma, leidžianti geriau suvokti šiandienines istorijos mokslo tendencijas. Suvažiavimui parinkta tema atrodė esanti daugiau akademinų diskusijų objektas, tačiau vėlesni šių metų politiniai įvykiai parodė, kad istorijos (taip pat ir mokslo) bei politikos santykis tampa nūdienos aktualija.

Instituto mokslinio ir techninio personalo charakteristika

2013 m. gruodžio 31 d. Lietuvos istorijos institute dirbo 106 darbuotojai (2012 12 31 - 105; 2011 12 31 - 110; 2010 12 31 - 108; 2009 12 31 - 115; 2008 12 31 - 127), iš jų 63 mokslininkai (2012 - 62; 2011 - 67; 2010 - 63; 2009 m. - 66; 2008 m. - 67), 2 kiti tyrėjai (2012 - 4; 2011 - 4; 2010 - 4; 2009 m. - 5; 2008 m. - 7), 31 kitų MTEP darbuotojų, 10 (2012 - 12; 2011 - 13; 2010 - 10) aptarnaujančio personalo. Iš viso etatų - 104,75 (104,75 - 2012 gruodžio 31 d.; 109 - 2011 m. gruodžio 31; 108,5 - 2010 m. gruodžio 31 d.). 2013 m. pirmą kartą po kelerių metų, kai pagrindinis tikslas buvo mažinti etatų skaičių, siekiant užtikrinti, kad Instituto dirbantieji krizės sąlygomis gautų užtikrintą, įstatymų jiems garantuotą atlyginimą, buvo priimti 3 nauji jauni tyrėjai į Archeologijos, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos ir XIX a. istorijos skyrius. Tai šiomis sąlygomis, kai Instituto biudžetas iš esmės lieka pastovus, o jo augimas labiau susijęs su lėšų doktorantų studijoms augimu ir krizės metais apkarpytų atlyginimų nedidelės dalies grąžinimu, yra svarbus pasiekimas, kurį sąlygojo sėkminga Instituto mokslininkų projektinė veikla, leidusi įveikti valstybės biudžeto skirtų darbo užmokesčio lėšų deficitą. Jaunų mokslininkų priėmimas atjaunino instituto tyrėjų kolektyvą. Kita vertus, prie mokslininkų kolektyvo atnaujinimo prisidėjo ir į jį įsilieję 2013 m. disertacijas apgynę jau ne vienerius metus institute dirbantys Agnė Railaitė bei Rytis Jonaitis. Tačiau galimybės priimti naujus tyrėjus yra ribotos, o svarbiausia, finansinės galimybės tai daryti yra neužtikrintos. Todėl norintiems įsijungti į Instituto kolektyvą lieka alternatyva - projektų kelias, nors jis dar mažiau užtikrintas, nei nuolat deficitinis Instituto biudžetas.

Viena iš galimybių jauniems mokslininkams tęsti mokslinius tyrimus yra podoktorantinių studijų programa, finansuojama ES struktūrinių fondų lėšomis, administruojamomis LMT. 2013 m. metais podoktorantinių stažuotųjų IV konkursą laimėjo ir stažuotis į LII atėjo dr. Asta Vaškeliene, dr. Aušra Kairaitytė, dr. Justinas Dementavičius, dr. Artūras Svarauskas. Stažuotojų laukia įtemptas darbas, bet išskirtinės galimybės padėti stiprius pamatus tolesnei mokslinei veiklai. Linkime jiems vaisingo darbo ir puikių mokslinių rezultatų. Tuo tarpu šiais 2014 m. studijas baigs trečioji podoktorantinių studijų karta. T. Čelkio, O Mastianicos ir D. Žiemelio laukia įtemptiausias suplanuotų darbų baigimo etapas, bet nuosekliai dirbę visą stažuotės laiką, neabejojame, jie įveiks ir paskutinįjį etapą.

Instituto struktūra

2013 m. Instituto struktūra nebuvo keičiama, toliau veikė 7 moksliniai skyriai bei 4 kiti aptarnaujantys padaliniai:

Archeologijos skyrius (vedėjas dr. G. Piličiauskas)

Archeografijos skyrius (vedėjas dr. A. Dubonis)

LDK istorijos skyrius (vedėja dr. R. Šmigelskytė-Stukienė)

XIX a. istorijos skyrius (vedėjas dr. V. Pugačiauskas)

XX a. istorijos skyrius (vedėjas dr. Č. Laurinavičius)

Miestų tyrimo skyrius (vedėjas S. Sarcevičius)

Etnologijos skyrius (vedėjas dr. V. Savoniakaitė)

Kiti Instituto padaliniai:

Biblioteka (vedėja U. Baronienė)

Leidybinė grupė (vadovas M. Maskoliūnas)

Buhalterija (vyr. buhalterė M. Maskaliūnienė)

Ūkio (direktoriaus pavaduotojas K. Vilkevičius)

Moksliniai tyrimai. Mokslinių tyrimų srityje 2013 m. didesnių pokyčių neįvyko, Mokslinė veikla buvo organizuota pagal patvirtintas Instituto mokslo veiklos kryptis, įtvirtintas Instituto įstatuose. *Fundamentinių mokslų srityje:* 1. Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios (istorija, istoriografija, pagalbina istorijos mokslai ir kt). 2. Lietuvos archeologija, proistorės tyrimai. 3. Lietuvos etnologija: kultūrinis, socialinis ir teritorinis tapatumas. *Taikomųjų mokslų srityje:* Lietuvos istorijos šaltinių (Lietuvos Metrikos ir kitų) tyrimas ir skelbimas. *Mokslo taikomosios veiklos srityje:* Lietuvos miestų atsiradimas ir raida (istorija ir archeologija).

Programos, projektai. Įgyvendindamas savo tikslus - vykdyti ilgalaikius mokslinius fundamentinius ir taikomuosius Lietuvos valstybės, visuomenės ir lietuvių tautos priešistorės, istorijos, Lietuvos etninės kultūros tyrimus - Institutas mokslinę veiklą organizavo per mokslines programas. 2013 m. buvo tęsiamos ankstesniais metais bei 2012 m. patvirtintos naujos institucinės bei ilgalaikės MTEP programos:

1. Atminties kultūra Lietuvoje 1918–2009 m. (habil. dr. A. Nikžentaitis), 2009–2013;
2. „Savas“ ir „Kitas“ Lietuvoje: socialinės struktūros, kultūra, tapatybė (vadovė dr. Vida Savoniakaitė), 2012-2016 m;
3. Socialinė sąveika ir kultūrinė raiška mieste: laisvalaikis, šventės ir ritualai (vadovas dr. Žilvytis Šaknys), 2012-2016;
4. Priešistorinės ekonomikos ir technologijų tyrimai (vadovas dr. Gytis Piličiauskas), 2012-2016;
5. Geležies amžiaus bendruomenės. Teritoriniai, socialiniai ir ideologiniai ryšiai (vadovė dr. Andra Strimaitienė), 2012-2016;
6. Lietuvos Metrikos ir kitų šaltinių tyrimas ir publikavimas (vadovas dr. Artūras Dubonis), 2012-2016;

7. Visuomenės struktūros, socialinė sąveika ir jos poveikis valstybės raidai (Naujieji laikai)“ (vadovė habil. dr. Tamara Bairašauskaitė), 2012-2016;

8. Vėluojantis nacijos formavimasis: lietuvių atvejis? (vadovas dr. Česlovas Laurinavičius), 2012-2016;

9. Vilniaus istorija. Tyrimai (vadovė dr. Zita Medišauskienė), 2012-2016.

Programų vykdymas įsibėgėja. 2013 m. pradžioje buvo sėkmingai patvirtintos Instituto ilgalaikių programų pirmųjų metų ataskaitos. Ataskaitų rengėjai beveik sutartinai pažymėjo sunkumus, kylančius įgyvendinant programas dėl kintančios programų vykdytojų ar etatų sudėties. Ši problema 2013 m. tik stiprėjo. Vėl tenka kartoti, kad, nors tvirtinant ilgalaikes programas žadėta, liko neišspręsta su šių programų įgyvendinimu susijusių kitų veiklų (komandiruočių, leidybos ir pan.) finansavimo problema. Šiais metais praktiškai iškilo ir kita, jau anksčiau prognozuota problema, ypač aktuali dalyvaujantiems ilgalaikėse programose: nuolat atsiranda poreikis ar net reikalavimas instituto mokslininkams atlikti papildomus darbus, tačiau jų darbai ilgalaikėse programose suplanuoti laikantis privalomų pareigybinių normų, todėl imtis papildomų darbų tampa beveik neįmanoma. Kita vertus, tenka konstatuoti, kad ne visus programose, tiek instituto, tiek ilgalaikėse, planuotus darbus pavyko atlikti. Kartais dėl objektyvių priežasčių, bet esama ir nuostatos pirmenybę teikti projektiniams darbams, o planinius darbus palikti laiko likučiams. Dar kartą tenka pakartoti, kad Instituto programose numatyti darbai yra privalomi atlikti be išlygų, tik Instituto programų darbai bus vertinami atestacijų metu.

2013-ieji metai buvo paskutiniai programos „Atminties kultūra Lietuvoje 1918-2009 m.“ įgyvendinimo metai. Programos ataskaita parodys, kokiais rezultatais baigėsi ši, tuo metu, kai buvo tvirtinama, inovatyvi, programa. Tačiau atminties tyrimų įtaka akivaizdi – jie tapo daugelio projektinių tyrimų ne tik mūsų institute, bet ir kitose institucijose objektu, neabejotinai įsitvirtino ne tik istoriniame, bet ir viešajame diskurse. Ar Institute bus tęsiami šie tyrimai, parodys ir programos rezultatai, ir jos dalyvių valia.

Programų dalyviai iš dalies savarankiškai sprendė mokslinių tyrimų finansavimo problemą. Buvo naudojamosi Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo mainų fondo lėšomis finansuoti archyvinius tyrimus užsienio šalyse, LMT parama pasitelkta vykstant į konferencijas užsienyje. Kita vertus, 2013 m. ir Institutas galėjo skirti daugiau lėšų padengti mokslininkų dalyvavimo užsienio konferencijose ar išvykų į užsienio archyvus išlaidas, finansuoti straipsnių ir pranešimų vertimą į užsienio kalbas.

Kaip ir ankstesniais metais nemaža Institute vykdomų mokslinių tyrimų dalis buvo finansuojama per Lietuvos mokslo tarybos projektus, taip pat dalis išvykų, visos konferencijos bei vienkartiniai ir tęstinių leidinių leidyba. 2013 m. Instituto mokslininkai įgyvendino 42 mokslinius ir sklaidos projektus (2012 – 55; 2011 m.- 42): 41 finansavo Lietuvos mokslo taryba, iš jų 5 – ES struktūrinių fondų lėšomis, Kultūros ministerija – 1; dar 3 projektuose LII dalyvavo kaip partneris. 26 iš šių projektų buvo tiriamieji (visi finansuoti LMT), 2 – konferencijų organizavimas (visi LMT), 13 – mokslo sklaidos projektų (visi LMT), likęs Kultūros ministerijos finansuotas projektas skirtas archyvinių dokumentų kopijoms įsigyti. Vien tik projektų lėšomis buvo leidžiami Instituto tęstiniai leidiniai, monografijos, šaltinių publikacijos, straipsnių rinkiniai, finansuojamas konferencijų organizavimas. Džiugu tai, kad eiliniam trimečiui finansavimą gavo visi Instituto tęstiniai leidiniai. 2013 m. pradėta įgyvendinti 20 naujų projektų, kaip paprastai didžiąją jų dalį

sudaro trumpalaikiai sklaidos projektai. Bene didžiausias 2013 m. projektinės veiklos pasiekimas – laimėti net trys visuotinės dotacijos projektai. Tokiu būdu greta prof. Jūratės Kiaupienės ir dr. Agnės Čivilytės projektų, Institute įgyvendinami trys nauji visuotinės dotacijos projektai, tai dr. Gyčio Piličiausko vadovaujamas projektas „Lietuvos pajūrio neolitizacija“, dr. Dariaus Barono - „Lietuvos atsivertimas: pagonys barbarai tampa vėlyvųjų viduramžių krikščionimis“ ir dr. Dariaus Staliūno - „Mentaliniai žemėlapiai ir nacionalinė erdvėkūra: Lietuvos atvejis“. Iš trečiajam dotacijos kvietimui pateiktų trijų paraiškų laimėjo visos trys, tai puikus rezultatas, ypač atsižvelgiant į pastarajam kvietimui iškeltą publikacijų kokybės kartelę (t.y. reikalavimą turėti nustatytą minimalų kiekį publikacijų užsienio leidiniuose). Institute įgyvendinami penki visuotinės dotacijos projektai yra puikus mūsų mokslininkų pasiekimas. Galime didžiulius Instituto mokslininkų pasiekimus, palinkėti jiems sėkmės įgyvendinant užsibrėžtus planus, o kitus, turinčius gerų mokslinių idėjų ir pasiryžimo jas įgyvendinti, ragintume kaupti užsienio publikacijas, siekiant susikurti prielaidas sėkmingam dalyvavimui būsimuose visuotinės dotacijos ar panašių programų kvietimuose.

Kaip jau minėta 2012 m. ataskaitoje, tų metų pabaigoje pateiktos paraiškos, kurių rezultatai sužinoti 2013 m. pradžioje, taip pat gana sėkmingai konkuravo Mokslininkų iniciatyva parengtų projektų ir Lituanistikos plėtros projektų grupėse. Lituanistikos ir Mokslininkų grupių projektų sėkmės rodiklis siekė 63,25 proc. (MIP-50 proc., LIT- 76,5 proc.), iš dviejų MIP paraiškų laimėjo viena, iš 17 Lituanistikos paraiškų laimėjo 13. Tačiau tiek 2012 m., tiek 2013 m. kvietimai Lituanistikos ir MIP-ų projektams akivaizdžiai rodo nuolat augantį paraiškų skaičių ir, vadinasi, didėjančią konkurenciją. Taigi ateityje projektams laimėti bus vis sunkiau, todėl būtina didesnę dėmesį skirti tiek pačių mokslinių idėjų „kokybei“, jų pateikimui, tiek techniniam paties projekto parengimui. Atsainiai parengti projektai galimybių laimėti neturės. 2013 m. pabaigoje paskelbus MIP-ų ir Lituanistikos kvietimus mokslininkai vėl buvo aktyvūs: pateiktos 4 paraiškos mokslininkų grupių projektų konkursui ir 25 paraiškos Lituanistikos konkursui. Tikimės sėkmės, nežiūrint didžiulės konkurencijos.

Šiuo metu projektuose dirba virš 60 proc. Instituto mokslininkų (38), dalis jų – net keliuose vienu metu, projektuose dar įdarbinta 18 ne Instituto darbuotojų. Taigi per penketį nuo 2009 metų ir pirmojo Lituanistikos plėtros programos kvietimo projektai tapo stabilia ir reikšminga mokslo tiriamojo darbo ir mokslo sklaidos finansavimo dalimi, o projektinis darbas - mokslininkų kasdienio mokslinio gyvenimo dalimi.

Mokslinės publikacijos. Darbas įgyvendinat Instituto programas ir projektus atsispindi mokslinės veiklos rezultatuose – mokslinėse publikacijose. Deja, tenka konstatuoti, kad 2013 m. šiuo požiūriu nebuvo itin geri. Instituto mokslininkai parengė ir paskelbė 17 (2012 – 27, 2011 m. – 23, 2010 m. - 25; 2009 m. – 22; 2008 m. – 23) stambių publikacijų, t. y. monografijas, šaltinių publikacijas, straipsnių rinkinius, tęstinius leidinius ir 3 smulkius informacinius – bibliografinius leidinius (disertacijų santraukas, konferencijos tezės) (publikacijų sąrašas pridedamas). Į šį skaičių neįtraukti kasmet leidžiami instituto tęstiniai leidiniai – *Lietuvos istorijos metraštis*, *Lithuanian Historical Studies*, *Lietuvos etnologija*, *Lietuvos archeologija*. Tai prasčiausias rezultatas per praėjusius penkerius metus, pastebimas publikacijų sumažėjimas po labai gero 2012 m. rezultato, kai buvo paskelbti 27 stambūs leidiniai. Kita vertus, 2011-2012 m. buvo publikuoti darbai, prie kurių dirbta daugelį metų. Prasidėjo naujų didesnės apimties darbų etapas, kurių rezultatai pasirodys tik po kelių metų.

Iš minėtų 17 leidinių 5 yra monografijos ir sintezės, 8 šaltinių publikacijos, 3 straipsnių rinkiniai, 1 konferencijos medžiaga. 2013 m. sėkmingai tęsėsi pastarojo dešimtmečio didžiausias ir reikšmingiausias Instituto darbas - *Lietuvos istorijos* sintezės rengimas ir leidyba – pasirodė XVI amžiui skirtas V-asis tomas ir Nepriklausomai Lietuvai (1918-1940 m.) skirtas X tomo 1-a dalis. Sintezėms artima ir Auksuolės Čepaitienės parašyta knyga intriguojančiu pavadinimu „Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas“ – etnografinis XX a. Lietuvos aprašymas. Sėlos krašto proistorę praskleidžia ilgai ir kruopščiai rengta Andros Simniškytės – Strimaitienės monografija „Geležies amžius Sėloje“. Projekto rezultatus apibendrina kolektyvinė monografija „Epochas jungiantis nacionalizmas: tautos (de)konstravimas tarpukario, sovietmečio ir posovietmečio Lietuvoje“, analizuojanti lietuviškojo tapatumo raidą ir kaitą XX amžiuje.

Kaip paprastai, geri rezultatai pasiekti įgyvendinant vieną iš Instituto veiklos tikslų - „kaupti, sisteminti ir skelbti Lietuvos istorijos šaltinius“. Kaip ir 2012 m., Institutas 2013 m. išleido 8 fundamentalius istorijos šaltinius. Pirmiausia paminėtini leidiniai, prie kurių dirbo tarptautinės komandos. Lietuvos užsienio politikos dokumentų serija pasipildė leidiniu „1413 m. Horodlės aktai. Dokumentai ir tyrinėjimai“, kurį parengė Instituto mokslininkai Jūratė Kiaupienė ir Edmundas Rimša bei jų kolegos iš Lenkijos Lidia Korczak, Piotr Rabiej ir Jan Wroniszewski. Algimantas Kasparavičius kartu su Lenkijos mokslininku Pawelu Libera sudarė dokumentų rinkinį „Lietuvos ir Lenkijos diplomatiniai santykiai 1938-1940 metais“. Dėl Lenkijos pusės pasikeitusios pozicijos projekto įgyvendinimo metu iš sumanyto dvikalbio leidinio išleista tik lietuviškoji knyga. Tačiau abu sudarytojai nepraranda vilties, kad šis įdomus ir vertingas dokumentų rinkinys bus išleistas ir lenkų kalba. Nemaža dalis Institute atliekamų šaltinių rengimo publikavimui darbų yra tęstiniai, kai parengti šaltiniai sugula į serijas ir jas pratęsia. Tokiems skirtina Jono Drungilo parengta jau aštuntoji *Lietuvos magdeburginių miestų privilegijų ir aktų* knyga, šį kartą sukaupusi Lazdijų ir Simno dokumentus. Praeitais tyrėjus ir ja besidominčius beveik kasmet pamalonina naujas Mykolo Rōmerio *Dienoraščio* tomas: Rimantas Miknys parengė ir išleido 1921 m. lapkričio 9 d. – 1922 m. birželio 15 d. laikotarpiui skirtą knygą. Na o Darius Antanavičius, be kurio publikacijų neapsieina nė viena pastarųjų kelerių metų ataskaita, pradėjo naują XVI-XVIII a. *Kauno miesto aktų knygų* seriją, 2013 m. publikuodamas dvi knygas – *Tarybos knygą (1555-1564)* ir *Vaito knygą (1561-1564)*. „Lengvesnio“ žanro publikacijas, labiau orientuotas į istorija besidomintį skaitytoją išleido Aldona Prašmantaitė, pristatydama Vilniaus vyskupo Adomo Stanislovo Krasinskio atsiminimus, ir Reda Griškaitė, kuri „Minties“ leidyklos iniciatyva parengė naują Konstantino Tiškevičiaus knygos „*Neris ir jos krantai: hidrografiniu, istoriniu, archeologiniu ir etnografiniu požiūriu*“ pataisytą ir papildytą leidimą.

Kaip ir kasmet, sudaryti bent trys straipsnių rinkiniai, gvildenantys pačias įvairiausias istorines problemas: nuo Rusijos ir Lietuvos viduramžių miestų archeologijos ir istorijos problematikos, „istorijos ministrų“ – pagalbinių istorijos mokslo disciplinų – tiriamų problemų iki istorijos vietą bandančios užimti istorinės atminties problematikos. Praėjus keleriems metams išleista ir „Perestroikai“ skirtos konferencijos medžiaga.

Už svarius darbus dėkojame visiems autoriams, sudarytojams, parengėjams, tęstinių leidinių redaktoriams: Dariui Antanavičiui, Danutei Blažytei – Baužienei, Auksuolei Čepaitienei, Jonui Drungilui, Edmundui Gimžauskui, Redai Griškaitėi, Algimantui Kasparavičiui, Zigmantui Kiaupai, Jūratei Kiaupienei, Laurynui Kurilai, Česlovui Laurinavičiui, Ingei Lukšaitėi, Dangirui Mačiuliui, Alvydui Nikžentaičiui, Aldonai Prašmantaitėi, Virgilijui Pugačiauskui, Stephenui Rowellui, Edmundui Rimšai, Gediminui Rudžiui, Jolitai Sarcevičienei, Andrai Simniškytei, Vladui

Sirutavičiui, Artūriui Svarauskui, Gediminui Vaitkevičiui, o taip pat Algirdui Baliuliui, Linui Plankiui, Jonui Vaičenoniui, Pawelui Liberai, Lidiai Korczak, Piotruui Rabiej, Janui Wroniszewskiui, Vyčiui Čubrinskiui bei visiems kitiems, prisidėjusiems prie Instituto leidinių pasirodymo.

2013 m. mokslo bei profesiniuose leidiniuose Instituto mokslininkai ir tyrėjai paskelbė 187 didesnės nei 0,25 a.l. apimties publikacijas (neskaitant 12 konferencijų tezių) (2012 – 145, 2011 m. – 215, 2010 m. – 199, 2009 m. – 201). Taigi publikacijų skaičius lyginant su praėjusiais metais išaugo ir priartėjo prie ankstesnių metų lygio. Atsižvelgiant į tai, kad per visus krizinius metus mokslininkų skaičius mažėjo, galima konstatuoti, kad publikacijų lygis grįžo į įprastą ankstesniųjų metų lygį. Šiais metais, kaip niekad anksčiau, labai svarus mūsų stažuotojų indėlis – Tomas Čelkis ir Darius Žiemelis buvo ypač produktyvūs. Savo publikacijomis prisidėjo ir doktorantai Živilė Mikailienė, Andrejus Ryčkovas, Juozapas Paškauskas. Instituto rezultatus pagerino ir vykdant projektus paskelbtos publikacijos. Taigi jeigu ši tendencija nepakis, galėsime džiaugtis, kad pastaraisiais metais stebima publikacijų mažėjimo tendencija bus įveikta. Pagerėjo ir situacija su publikacijomis recenzuojamuose mokslo leidiniuose – jų paskelbta net 131, o tai sudaro 70 proc. visų publikacijų (2012 – 75, 2011 m. - 86, 2010 m. – 113; 2009 m. – 114; 2008 m. – 133). Tai tikrai geras rodiklis ir labai svarbu jį išlaikyti. Tai svarbu ne tik dėl geresnių Instituto vertinimo rodiklių, bet ir kiekvieno mokslininko mokslinei biografijai

Tarptautiškumas. Tarptautiškumo požiūriu 2013 m. tęsė tradicijas: puoselėti tradiciniai ryšiai ir veiklos formos. Kaip paprastai, dalis publikacijų pasirodė užsienyje: 2013 m. užsienio leidiniuose paskelbti 37 straipsniai, vos mažiau nei 2012 m. (38) (2011 m. - 43, 2010 m. - 43 publikacijos), tai sudaro apie 20 proc. visų publikacijų ir atitinka vidutinį ankstesnių metų lygį. Nepasikeitė ir šių publikacijų geografija – šalys, su kuriomis mus sieja bendra istorija - Lenkija, Rusija, panašus publikacijų skaičius ir Vokietijoje. Straipsnių paskelbta JAV, Estijos, Latvijos, Anglijos, Belgijos, Ukrainos, Baltarusijos, Moldovos ir kai kurių kitų šalių spaudoje. Apskritai, publikacijų „geografija“ beveik nesikeičia, ypač mažai publikacijų kitų Europos šalių leidiniuose. Deja, ir 2013 m. nebuvo derlingi publikacijomis rimtuose užsienio mokslo leidiniuose. Labiausiai išskyrimo nusipelnė S. Grybkausko straipsnis žurnale *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History* ir Gyčio Piličiausko su bendraautorais paskelbtas straipsnis žurnale *Quaternary International*.

2013 m. Instituto mokslininkai buvo ypač aktyvūs skleidami tyrimų rezultatus tarptautinėse konferencijose. Lietuvoje tarptautinėse konferencijose perskaitytas net 61 pranešimas (2012 – 39, 2011 m. 49), o užsienyje – 56 (2011 m. – 48; 2010 m.- 46), šiek tiek mažiau nei 2012 m. (64 pranešimai). Džiugu, kad mūsų mokslininkų aktyvumas užsienyje didėja jau antri metai iš eilės, užsienyje perskaitoma beveik tiek pat pranešimų, kiek ir tarptautinėse konferencijose Lietuvoje. Norėtūsi tikėti, kad šią tendenciją palaikyti padės ir finansinė Instituto parama vykstantiems į konferencijas užsienyje (finansuojant kelionės ir pranešimų vertimo išlaidas). Dalyvauta konferencijose ir pranešimai perskaityti Baltarusijoje (4), Čekijoje (3), Danijoje (1), Estijoje (4), Gruzijoje (1), Izraelyje (2), JAV (4), Latvijoje (1), Lenkijoje (16), Prancūzijoje (1), Rusijoje (4), Švedijoje (3), Šveicarijoje (1), Turkmėnistane (1), Ukrainoje (2), Vengrijoje (1), Vokietijoje (6). Mokslinių kelionių geografija plečiasi, nors pagrindinis partneris lieka tas pats – Lenkija, su kuria sieja neabejotinai tampriausi moksliniai ryšiai. Kaip paprastai, užsienyje

daugiausia pranešimų perskaitė D.Staliūnas – penkis, nuo jo nedaug atsilieka Rasa Čepaitienė ir Vilius Ivanauskas, perskaitę po keturis pranešimus, po tris perskaitė R. Miknys, A. Nikžentaitis ir G. Piličiauskas.

Tarptautinei tyrimų rezultatų sklaidai pasitarnavo ir mūsų pačių rengiamos tarptautinės konferencijos. Kaip ir ankstesniais metais, vyko tradicinės konferencijos, skirtos XVIII a. istorijai (2013 m. spalio 10-11 d. „LDK XVIII a.: Valstybė, kultūra, edukacija“), sovietinei ir postsovietinei problematikai (2013 m. gruodžio 5-6 d. „Imperijos valdymas: autonominis kraštas, respublika, sovietinio bloko šalis kaip sovietinės periferijos ir priklausomybės klausimas“). Jubiliejinių konferencijų kategorijai reikia priskirti 2013 m. rugsėjo 12-14 d. LII su partneriais rengtą konferenciją, skirtą 1863 m. sukilimui („1863-1864 m. sukilimas ir jo vieta Vidurio ir Rytų Europos tautų kolektyvinėje atmintyje“). 2013 metais net dvi tarptautines mokslines konferencijas surengė LII Etnologijos skyriaus darbuotojai. Pirmiausia Institute buvo surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Savas ir svetimas šiuolaikiniuose tyrimuose“ (spalio 24-25 d.). Taip pat LII kartu su LEU surengė konferenciją „Šventės mieste“ (2013 m. spalio 30-31 d.). LMT finansuojamo projekto rėmuose 2013 m. birželio 6 d. buvo surengta konferencija „Stalinizmas Lietuvoje 1944-1953 m.: Režimas ir visuomenė“. Lituanistikos (baltistikos) centrų rėmimo ES lėšomis programoje kartu su partneriais buvo surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Aktualios Lietuvos istorijos ir kultūros problemos akademiniam diskurse: Lietuvos ir Lenkijos mokslininkų interpretacijos“ (2013 m. gegužės 1 d.). Tęsiama konferencijų organizavimo užsienyje praktika. Gegužės 3-4 d. Minske, dalyvaujant ir LII, vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Istorijos atkūrimas: Atmintis ir visuomenė Vidurio ir Rytų Europoje“. Su tais pačiais partneriais planuojama surengti panašų renginį ir 2014 m. Rugsėjo 20-21 d. LII kartu su Lenkijos mokslų akademija Krokuvoje ir Krokuvos Jogailos universitetu surengė konferenciją „Horodlė (1413-2013). LDK ir Lenkija Horodlės unijos metu“ Krokuvoje. Vėlgi Krokuvoje Institutas kartu su Lenkijos mokslų akademija Krokuvoje ir Tautos atminties institutu surengė konferenciją „Dr. Z. Solakas ir abipusis Lenkijos bei Lietuvos pažinimas. Krokuvos mokslininko gyvenimas ir mokslinių tyrimų problematika“ (Krokuva, 2013 m. spalio 24 d.). Taigi, 2013 metais LII surengė arba prisidėjo rengiant net dešimt mokslinių konferencijų, iš kurių absoliuti dauguma (devynios) buvo tarptautinės. Tokio pobūdžio renginių skaičius tikrai yra pakankamas ir tikėtina, kad ateinančiais metais jų skaičius gali būti mažesnis. Pagrindiniais šių renginių finansiniais rėmėjais buvo LMT, Švietimo ir mokslo ministerija bei Lenkijos institutas Vilniuje. Ankstesnė LMT praktika, kai konkursai mokslo renginiams buvo skelbiami jau prasidėjus kalendoriniams metams vertė beveik visas konferencijas rengti rudenį.

LII kaip partneris dalyvavo Europos humanitarinio universiteto rengiamuose „Vilniaus koliokviumuose“. 2013 m. liepos mėn. LII buvo surengtas seminaras apie šiuolaikinę lietuvių istoriografiją Majamio universiteto studentams.

Plėtojant tarptautinius ryšius remtasi sutartimis su užsienio mokslo institucijomis. Institutas turi veikiančias bendradarbiavimo sutartis su šiomis užsienio švietimo bei mokslo institucijomis: Adomo Mickevičiaus universitetu Poznanėje, Lenkijos MA Tadeuszo Manteuffelio istorijos institutu, M. Koperniko universiteto Torunėje Istorijos fakultetu, Rusijos MA Visuotinės istorijos bei Rusijos MA Rusijos istorijos institutais, Herderio institutu Marburge (Vokietija), Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Ukrainos istorijos institutu, Lenkijos mokslų akademijos

Krokuvoje II Istorijos-filosofijos skyriumi, Valstybiniu Baltarusijos universitetu Minske bei Lenkijos MA Mokslo istorijos institutu. 2013 metais pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Rusijos MA Archeologijos institutu. Pradėtos derybos dėl sutarties pasirašymo su Lenkijos MA Slavistikos institutu.

Lituanistikos studijos užsienyje. Pagal bendradarbiavimo tarp LII bei Varmijos-Mozūrijos universiteto Olštine sutartį (pasirašytą 2008 m. spalio 28 d.) nuo 2010 m. šiame universitete tęsiama lituanistikos studijų programa (LII projektui vadovauja prof. hab. dr. Tamara Bairašauskaitė bei had. dr. Alvydas Nikžentaitis). Nuo 2013 metų ši veikla vykdoma ES struktūrinių fondų finansuojamo projekto „Lituanistikos (baltistikos) centrų akademinio mobilumo skatinimas ir tarptautiškumo plėtra“ (Nr. VP1-2.2-ŠMM-08-V) lėšomis.

Nuo 2012 m. Lietuvos istorijos institutas dalyvauja tarptautiniame moksliniame projekte „Kasdienybė Antrojo pasaulinio karo metais“ (projektą koordinuoja Herderio institutas Marburge (Vokietija)). Šiame projekte jau faktiškai baigtas pirmas etapas. Tolimesnis projekto likimas priklausys nuo papildomų lėšų gavimo. LII taip pat, kaip ir ankstesniais metais, dalyvauja tarptautinio mokslinių institucijų tinklo NISE (National movements and intermediary structures in Europe (Tautiniai judėjimai ir tarpinės struktūros Europoje)) veikloje. 2014 m. planuojamos šio tinklo atstovų susitikimas bei konferencija Vilniuje. LII mokslininkai dalyvauja Šiaurės rytų instituto (Vokietija) projekte „Pabaltijys. Vieno Europos regiono istorija“. Kartu su Varšuvos valstybiniu archeologiniu muziejumi vykdomas projektas, skirtas M. Brenšteino rankraščio „Kauno gubernijos archeologinis inventoriuss“ publikavimui (LII šį projektą koordinuoja R. Banytė-Rowell). 2013 metais įgyvendinta bendro su Lenkijos tarptautinių santykių institutu (PISM) (LII jam vadovauja dr. A. Kasparavičius) projekto „Lietuvos-Lenkijos diplomatiniai dokumentai (1938-1940 m.)“ pirmoji dalis - paskelbtas dokumentų rinkinys lietuvių kalba. LII dalyvavo rengiant projektą, skirtą lyginamosioms elitų studijoms Europoje moderniais laikais rengimą Europos mokslo tarybos finansavimui, bet, deja, šis projektas nepateko tarp finansuotųjų.

Kaip ir ankstesniais metais LII mokslininkai sėkmingai naudojami mainų su Lenkijos mokslo įstaigomis bei Herderio institutu Vokietijoje programomis. Nuo 2011 m. dėl finansinių priežasčių tebėra sustabdyta mainų programa su Valstybiniu Baltarusijos universitetu Minske.

Apskritai Instituto mokslininkų tarptautinė veikla vyko įprastiniais patikrintais būdais ir formomis. Mokslo rezultatų sklaidos prasme tiek publikacijų skaičius užsienyje, tiek leidiniai lieka panašaus lygio kaip ir praėjusiais metais. Tas pats pasakytina ir apie konferencijas, nors kai kurių konferencijų, vykusių Europos šalyse ir JAV, kuriose dalyvavo Instituto mokslininkai, lygis yra aukštas. Reikšmingas visų pasiekimas būtų daugiau publikacijų skelbti aukšto lygio užsienio leidiniuose. Nors kita vertus, dar svarbiau būtų monografijų publikavimas mokslo pasaulyje labiau paplitusiomis kalbomis, nes tai didintų mūsų darbų žinomumą ir sklaidą. Pradėti darbai leidžia tikėtis, kad per artimiausius metus užsienyje bus paskelbta ne viena LII parengta knyga.

Doktorantūra. Ryšiai su aukštosiomis mokyklomis ir dalyvavimas studijų procese.

2013 m. tęsėsi naujų, 2011 m. patvirtintų bendrų doktorantūros komitetų darbas - istorijos krypties doktorantūros su Vilniaus universitetu, ir etnologijos krypties - su Vytauto Didžiojo universitetu. Taip pat sėkmingai tęsėsi pagal senąją doktorantūros įstatymą prasidėjusios doktorantūros studijos bendroje doktorantūroje su Klaipėdos universitetu. 2013 m. disertacijas sėkmingai apgynė Alfredas

Rukšėnas - „Kauno tautinio darbo apsaugos, 2-ojo pagalbinės policijos tarnybos batalionų karių kolektyvinė biografija“ (vadovas V. Sirutavičius), ir Loreta Martynėnaitė – „Kraštovaizdžio konstravimas: gėlių darželiai Lietuvoje XX a. – XXI a. pradžioje“ (vadovė V. Savoniakaitė). Doktorantūros studijas Institute tęsia istorikai Živilė Mikailienė, Darius Juodis, Andrej Ryčkov, Karolis Čaplikas, Juozapas Paškauskas ir Eglė Deveikytė, archeologė Oksana Valionienė, etnologė Inga Zemblienė. 2013 m. į istorijos krypties doktorantūros studijas priimti 2 doktorantai – Gabrielė Jasiūnienė ir Arūnas Astramskas, į etnologijos krypties – Jonas Tilvikas; Monika Žemantauskaitė laimėjo LMT skelbtą konkursą papildomoms doktorantūros vietoms. Tokiu būdu 2013 metų pabaigoje Institute doktorantūroje studijavo 14 doktorantų (12 – istorijos, 2 – etnologijos kryptimi). Klaipėdos universitete doktorantūros studijas baigęs kolega Rytis Jonaitis 2013 m. apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją „Civitas Rutenica“ Vilniuje XIII-XV a.“, studijas tęsia Irma Kaplūnaitė. Vilniaus universitete doktorantūroje studijavusi Agnė Railaitė-Bardė apgynė disertaciją „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kilmingųjų genealoginė savimonė ir jos atspindžiai heraldikoje XVI-XVIII a.“.

Instituto mokslininkai aktyviai dalyvavo rengiant jaunus mokslininkus: jie vadovavo 16 doktorantų (D. Antanavičius, T. Bairašauskaitė, R. Banytė-Rowell, A. Dubonis, V. Juodagalvis, J. Kiaupienė, Č. Laurinavičius, R. Miknys, A. Nikžentaitis, E. Rimša, V. Savoniakaitė, D. Staliūnas); buvo 14 Gynimo tarybų nariais, oponentais 5 disertacijoms.

Sukauptos žinios ir patirtis perteikiami studentams ir magistrams. Trylika Instituto mokslininkų dėstė Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklose: Vilniaus universitete (T. Bairašauskaitė, A. Čepaitienė, R. Čepaitienė, A. Dubonis, E. Rimša, V. Sirutavičius, A. Strimaitienė), Lietuvos edukologijos universitete (R. Ragauskienė, R. Šmigelskytė – Stukienė, A. Svarauskas); Klaipėdos universitete (Č. Laurinavičius, R. Miknys, D. Staliūnas); Kauno Vytauto Didžiojo universitete (J. Kiaupienė), Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje (E. Meilus, V. Pugačiauskas); Lenkijoje Europos aukštojoje teisės ir administracijos mokykloje (A. Prašmantaitė); Vokietijoje Braunšveigo techniniame universitete A. Nikžentaitis, vizituojančiu mokslininku Japonijoje, Tokijo universitete buvo T. Bairašauskaitė.

Socialinė ir kultūrinė plėtra. Mokslinių tyrimų sklaida visuomenėje

Įgyvendinant Instituto veiklos tikslą „bendradarbiauti su valdžios, visuomenės ir verslo atstovais, vykdyti lituanistinių mokslinių tyrimų, socialinės ir kultūrinės plėtros užsakomuosius darbus, teikti metodologinę, metodinę ir kitą pagalbą“ tradiciškai buvo bendradarbiaujama su nuolatiniais socialiniais partneriais - Užsienio reikalų ministerija bei Lietuvos Respublikos Seimu, su kuriais pasirašytos bendradarbiavimo sutartys. 2013 m. buvo intensyviai bendradarbiaujama su Lietuvos Respublikos ambasadamis Maskvoje, Minske, Varšuvoje, Berlyne, Vašingtone, Stokholme bei Londone.

2013 m. Institutas dalyvavo renginiuose, skirtuose Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungoje. Šiai progai Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija ir Lietuvos istorijos institutas Parlamento galerijoje surengė parodą „Vieningoji Europa“, kuri buvo labai aukštai įvertinta, pirmiausia, Seime viešėjusių svečių. Taigi Institutas sėkmingai išnaudojo progą pasirodyti ir neįprastai plačiame viešajame diskurse. Kartu Instituto mokslininkai parengė šios parodos katalogą *Vieningoje Europoje. In The United Europe. Paroda / Exhibition. / Lietuvos istorijos institutas: Dr.*

Rimantas Miknys, prof. Zigmantas Kiaupa, dr. Algimantas Kasperavičius. - Vilnius: Lietuvos Respublikos seimo kanceliarija 2013. - 25 p. [Parodos katalogas]. LII atstovas dalyvavo šiai progai skirtame renginyje Filadelfijoje (JAV).

Vilija Gerulaitienė, bendradarbiaudama su LR ambasada Vokietijoje, Brėmeno miesto biblioteka ir Vokietijos Rytų Europos kultūros forumu surengė Teodoro Lepnerio „Prūsų lietuvius“ pristatymą Brėmeno miesto bibliotekoje. Reda Griškaitė talkino Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekai rengiant albumų parodą „Noriu būti Tavo knygoje ...“ XVII-XXI a. atminimų albumai iš Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rinkinių „(kartu su R. Cicėniene, paroda atidaryta 2013 04 11).

Institutas 2013 metais pirmą kartą dalyvavo mokslo sklaidos projekte „Tyrėjų naktis“, kurį finansavo 7-oji Europos sąjungos programa (Seventh Framework programme for Research and Technological Development). Archeografijos ir Miestų tyrimų skyrių mokslininkai ir tyrėjai parengė paskaitas ir demonstracinius renginius visuomenei, kuriuose pristatytas istorinių šaltinių rengimo publikavimui procesas, pademonstruota, kaip moksliniais tyrimais atskleidžiamas Vilniaus kūrimasis ir jo ankstyvoji jo raida.

Kaip įdomų faktą galima paminėti ir tai, kad V. Pugačiausko populiariai papasakotą Lietuvos napoleonmetyje istoriją dabar jau galima perskaityti ir Brailio raštu.

Mokslo tyrimų rezultatų sklaidos viena iš svarbiausių priemonių yra ir regioninės konferencijos, rengiamos ne tik Vilniuje ar didžiuosiuose Lietuvos miestuose, bet dažnai ir mažesniuose miesteliuose. Tokios konferencijos sutraukia ne tik mokslo profesionalus, bet ir gausų istorija besidominčių būrį. Tokiose regioninėse konferencijose 2013 m. perskaityta kaip niekad daug – net 73 – pranešimai. Mokslo sklaida vykdyta ir kitomis priemonėmis. Praeitį ir jos tyrimus paprastai ypač suaktualina istorinės datos. 2013 m. tokie į žiniasklaidos ir visuomenės dėmesio centrą patekę įvykiai buvo 1863 m. sukilimas, Klaipėdos krašto atgavimas, S. Dariaus ir S. Girėno skrydis per Atlantą, kiek mažiau Žemaičių Krikšto jubiliejus. Šiomis, kartu ir kitomis etnologijos, istorijos, archeologijos temomis buvo skaitomi pranešimai bei viešos paskaitos, duodami interviu žiniasklaidos priemonėms, dalyvaujama televizijos ir radijo laidose, diskusijose ir pan. 2013 m. Instituto tyrėjai buvo tikrai aktyvūs viešajame diskurse: 102 kartus dalyvauta viešose diskusijose, radijo ir televizijos laidose, knygų pristatymuose, duota interviu žiniasklaidos priemonėms; perskaitytos 48 viešos paskaitos (tarp jų 8 užsienyje – Stokholme, San Franciske, Londone, Berlyne, Minske, Maskvoje, tarp jų ir paskaitos lietuvių bendruomenėms užsienyje); paskelbti 25 mokslo populiarinimo tekstai tradicinėje ir elektroninėje žiniasklaidoje, Institutas surengė 9 savo išleistų knygų pristatymus. Pagal viešų pasisakymų skaičių nepralenkiamas buvo Algimantas Kasperavičius, aktyvus kaip paprastai ir Česlovas Laurinavičius, 2013 m. daug nuveikė mokslo sklaidoje Vytautas Tumėnas. Apskritai populiarinant istorijos mokslo žinias visuomenėje vienaip ar kitaip dalyvavo 42 Instituto tyrėjai, ačiū visiems už šį nesavanaudišką darbą. Džiugu tai, kad vėl intensyvėja bendradarbiavimas su mokyklomis ir aukštojo mokslo įstaigomis: daugėja moksleiviams, mokytojams, studentams skaitytų paskaitų. Vien Vytautas Tumėnas perskaitė 15 paskaitų mokyklose pagal LR ŠMM neformaliojo švietimo plėtros Lietuvos bendrojo ugdymo įstaigose idėjų konkurso atranką ir finansuojamą Europos socialinio fondo agentūros Lietuvoje meno kūrėjų asociacijos projektą „Aukštosios kultūros impulsai mokykloms (AKIM)“.

Kaip ir kasmet Instituto mokslininkai buvo aktyvūs įvairių valstybinių komisijų, ekspertų grupių, tarybų veikloje. Lietuvos ir tarptautinių ar užsienio institucijų veikloje dalyvavo 17 Instituto mokslininkų.

Deja, kalbant apie užsakomuosius darbus 2013 m. sėkmingais nepavadinsi. Metai iš metų mažėja užsakomųjų tyrimų skaičius ir 2013 m. būta tik vienos ūkiskaitinės sutarties 5 tūkst. Lt sumai (archeologiniai tyrimai). Tai visiškai menki skaičiai ir nepatenkinama padėtis. Nors ekonomika pamažu atsigauna, tai niekaip neatsispindi užsakomuosiuose tyrimuose Institutui. Institutas pralaimi konkurencinę kovą su privačiomis įmonėmis, kita vertus, net ir laimėjus užsakymą moksliniams tyrimams, sudėtinga būtų rasti tyrėjų, kurie šalia ilgalaikių programų ar projektų dar rastų laiko papildomoms veikloms. Apskritai darbas pagal ilgalaikes programas ir užsakomieji tyrimai, į kuriuos mokslo politikai stengiasi orientuoti mokslines institucijas, praktiškai yra nesuderinami.

Darbuotojų mobilumas.

Mokslininkų galimybė išvykti stažuotis į užsienį, padirbėti užsienio archyvuose ir bibliotekose visada buvo ir tam tikru mastu lieka sunkiai sprendžiama problema. Bendradarbiavimo sutartys su užsienio partneriais tapo prielaida sukurti ir išlaikyti Instituto mainų programą, kurios dėka kasmet keletas mokslininkų išvyksta į Lenkiją ir Vokietiją. 2013 m. pagal mokslinių mainų su Lenkijos MA Istorijos ir Mokslo istorijos institutais programą 10 mokslininkų dirbo Varšuvos archyvuose (R. Banytė-Rowell, D. Baronas, I. Ilarienė, R. Paukštytė-Šaknienė, A. Prašmantaitė, J. Sarcevičienė, Ž. Šaknys, I. Šidiškienė, R. Šmigelskytė-Stukienė, O. Valionienė). Tačiau Instituto kaip, beje, ir jo partnerių finansinės galimybės neleidžia plėsti šios programos, o jos galimybės yra tikrai ribotos, lyginant su poreikiais. Nepavyksta išspręsti mainų su Rusijos mokslo institucijomis problemos.

Šiuo metu didžiausias mobilumo galimybes suteikia Lietuvos mokslo tarybos finansuojami projektai. Būtent projektų lėšomis finansuota daugiausia išvykų tiek į užsienio šalis, tiek Lietuvoje mokslinių tyrimų tikslais. 15 Institute dirbančių projektų dalyvių (iš jų 10 Instituto mokslininkų) 2013 m. 25 kartus vyko į užsienio šalis darbui dokumentų saugyklose (Almata, Berlynas, Drezdenas, Gnieznas, Krokuva, Lodzė, Maskva, Minskas, Ryga, Varšuva, Viena,). Dar į 14 komandiruočių vyko 6 podoktorantinių studijų stažuotojai, o jų maršrutai driekėsi itin plačiai – Berlynas, Čikaga, Kijevas, Krokuva, Lvovas, Maskva, Minskas, Paryžius, Praha, Ryga, Varšuva). R. Čapaitė, R. Griškaitė ir G. Lesmaitis, vyko į Varšuvą ir Krokuvą Švietimo mainų paramos fondo lėšomis. Džiugu, kad vis aktyviau išnaudojama ši puiki galimybė ilgesnį laiką padirbėti užsienio šalių archyvuose. Vis drąsiau naudojamosi LMT trumpalaikių vizitų bei kitomis programomis, bet dar nepakankamai, šia galimybe reikėtų naudotis aktyviau, ypač tai pasakytina apie doktorantus. Reikia pasidžiaugti ir mūsų kolegų, laimėjusių ilgalaikes stažuotes užsienio mokslo ir studijų institucijose, sėkme. 2013 m. Eglė Bendikaitė tęsė stažuotę Vokietijoje, prasidėjusią 2012 m. kovo mėn., Saulius Grybkas ir Vilius Ivanauskas baigė stažuotes JAV pagal 2012 m. laimėtas Fulbraito stipendijas (*Fulbright Scholar Program*).

Mokslo infrastruktūra.

Leidybinė veikla. 2013 m. Instituto leidybinė veikla buvo sudėtinė LMT finansuojamų projektų įgyvendinimo dalis. Absoliuti dauguma Instituto išleistų leidinių - 18 - buvo finansuojami iš šių

projektų. Kitų leidinių išleidimą rėmė privatūs rėmėjai, lešų ieškojo leidyklos „Mintis“, „Versus aureus“.

2013 m. įvairiose leidyklose buvo išleisti 25 su Instituto vardu susijęs leidiniai (Lietuvos istorijos instituto darbuotojų parengti, Instituto periodiniai leidiniai ir pan.) (2012 – 33, 2011 m. – 31, 2010 m. – 39; 2009 m. – 30; 2008 m. – 31; 2007 m. – 29). Iš jų 22 monografijos, šaltinių publikacijos, straipsnių rinkiniai, konferencijų medžiaga ir periodiniai leidiniai, likę 3 – informaciniai leidiniai. LII leidykla išleido 15 leidinių (2012 – 19, 2011 m. – 22, 2010 m. išleista 20, 2009 m. – 22 leidiniai). Tikru iššūkiu leidyklai tapo baigiamųjų projektų darbų – knygų *Epochas jungiantis nacionalizmas: tautos (de)konstravimas tarpukario, sovietmečio ir posovietmečio Lietuvoje* ir *Atminties daugiasluksniškumas: miestas, valstybė, regionas* leidimas, kurias reikėjo išleisti per rekordiškai trumpą laiką – porą mėnesių. Organizaciniu požiūriu sudėtingas buvo darbas ir prie publikacijos *1413 m. Horodlės aktai = Akty Horodelskie z 1413 roku: dokumentai ir tyrinėjimai*, kurios rengėjai gyveno ir dirbo ne tik Lietuvoje, bet ir Lenkijoje.

Instituto leidykla 2013 m. pergyveno rimtą išbandymą. Mirus ilgamečiam jos vadovui dr. Algirdui Varnui, naujam leidybos skyriaus vedėjui teko tiesiog „pulti į ugnį“ ir jau darbo eigoje perprasti visas leidėjo amato subtilybes. Mindaugas Maskoliūnas puikiai susitvarkė su užduotimi, leidykla ir jos darbuotojos sugebėjo suvaldyti metų pirmame pusmetyje užgriuvusius skubius darbus.

Instituto mokslininkų darbai publikuoti bendradarbiaujant ir su kitomis leidyklomis: *Diemedžio, Baltų lankų, Versus aureus, Mintimi, Baltijos kopija*.

2013 m. išleisti 5 Instituto tęstinių leidinių tomai: *Lietuvos istorijos metraštis* (2 numeriai), *Lietuvos archeologija, Lithuanian Historical Studies, Lietuvos etnologija*. Jų leidybos tęstinumą dar trims metams užtikrino laimėti LMT projektai. Sutelkto redaktorių ir leidyklų darbo dėka visus leidinius pavyko išleisti laiku. Atnaujinus Instituto internetinį puslapį, turėtų pajudėti ir tęstinių leidinių senesniųjų numerių publikacijų talpinimas šiame puslapyje.

Biblioteka. 2013 m. bibliotekoje dirbo 4 darbuotojai. Bibliotekos darbą labiausiai destabilizavo 2013 m. gegužės 31 d. pradėtas įgyvendinti projektas „Lietuvos istorijos instituto duomenų saugyklų infrastruktūros atnaujinimas“. Nuo spalio mėnesio bibliotekos darbuotojai pradėjo pasiruošimo remontui darbus, o skaitytojai neaptarnaujami nuo lapkričio 21 d. Baigus projektą, bibliotekos fonduose ne tik bus įrengta nauja moderni priešgaisrinė sistema, pakeisti saugiais saugyklų baldai, bet ir įrengta nauja infrastruktūra, sudarysianti kur kas didesnes galimybes kaupti elektroninius išteklius. Tikimasi, kad pagerės ir bibliotekos darbo, ir skaitytojų aptarnavimo sąlygos.

Nepaisant rekonstrukcijos darbų, visus metus vyko bibliotekos fondo komplektavimas, atsižvelgiant į Lietuvos istorijos instituto mokslinių tyrimų kryptis ir mokslininkų užsakymus bei turimus bibliotekoje leidinius. 2013 m. bibliotekos pagrindinis fondas pasipildė 753 fiz. vnt. 483 pav. leidinių. Bibliotekos fondai pildomi: prenumerata, pirkimu, Lietuvos istorijos instituto leidiniais, mainais, dovanomis. Didžiąją gaunamų leidinių dalį sudaro dovanos (475 fiz. vnt., 56 proc.), o pačią mažiausią dalį – leidinių pirkimas (54 fiz. vnt., 6 proc.). Leidinių mainai, kurių dėka gaunama 22 proc. naujų leidinių, 2013 m. vyko su 21 institucija (Lietuvoje – 7; Lenkijoje – 6, Vokietijoje – 4, Rusijoje – 2, Ukrainoje, Moldavijoje – po 1).

2013 m. pabaigoje bibliotekos rankraštyne buvo 74 fondai. Sudarytas naujas archeologo Algirdo Varno fondas (Nr. 74). Papildyti 4 fondai (nr. 1, 6, 32, 73). Rankraštyno fondas 2013 m. buvo papildytas 510 fiz. vnt. rankraščių.

2013 m. buvo tęsiami bibliotekos fondų tvarkymo darbai: 1. Leidiniai tikrinami su bibliotekos katalogų kortelėmis, kortelėse daromos atžymos bei atžymima bibliotekos inventorinėse knygosė. Viso sutikrinta 6027 fiz. vnt. leidinių iš fondo su inventorinėmis knygomis. 2. Leidiniai fonduose iš universalios dešimtainės klasifikacijos perkeliama į leidinių saugojimą pagal formatus. Viso perkelta 250 fiz. vnt. leidinių. 3. Tvarkomas bibliotekos abėcėlinis katalogas. Nuo kataloginių kortelių, kuriose per inventorizaciją nebuvo padarytos atžymos, nurašomi inventoriniai numeriai, kurie bus tikrinami su inventorinėmis knygomis ar esant reikalui ir fonduose. Iš viso išrašyta 3815 kortelių sutikrinimui su inventorinėmis knygomis. Tęsiama bibliotekos rankraštyno Etnologijos fondo tikrinimas. Sutikrinta 6299 fiz. vnt. negatyvų su inventorinėmis knygomis.

2013 m. bibliotekos fondais naudojosi 74 instituto darbuotojai ir 233 kitų mokslo ir švietimo įstaigų darbuotojai bei studentai. Bibliotekos vartotojams viso buvo išduota 8714 fiz. vnt. leidinių (iš bibliotekos fondų – 2628 fiz. vnt.; iš rankraštyno fondų – 6086 fiz. vnt.).

2013 m. bibliotekos darbuotoja pildė publikacijos registracijos formas Lietuvos mokslo publikacijų duomenų bazėje PDB. Iš viso užpildyti 526 pranešimai apie LII mokslininkų parengtas (paskelbtas) knygas, straipsnius, konferencijų pranešimus.

Per Lietuvos mokslinių bibliotekų asociaciją, vykdant projektą „eMoDB.LT2: elektroninių mokslo duomenų bazių atvėrimas Lietuvai – antrasis etapas“ Lietuvos istorijos institutas turi priėjimą prie 4 duomenų bazių: EBSCO Publishing viso teksto mokslinių straipsnių duomenų bazių [paketo](#); Emerald Management eJournals Collection; Taylor & Francis ir Refworks - įrankis, skirtas bibliografinėi el. informacijai tvarkyti. Per 2013 metus LII darbuotojams buvo suteikta nemokama prieiga testuoti 18 duomenų bazių.

2013 m. pabaigoje pagaliau pavyko išspręsti problemas su Lietuvos akademinė bibliotekų informacinės infrastruktūros mokslui ir studijoms palaikymo ir plėtos konsorciama ir Institutas vėl galės naudotis ALEPH sistema knygų tvarkymui ir skaitytojų aptarnavimui, o tai reikiama, kad bibliotekai pradėjus veikti po remonto, vėl bus galima naudotis elektronine leidinių užsakymo sistema. Tai žymiai pagerins tyrėjų darbo sąlygas, bibliotekos fondų informacija bus plačiai prieinama visiems skaitytojams.

2013 m., taip pat kaip ir 2012 m., iš sutaupytų Instituto ūkinei veiklai skirtų lėšų metų pabaigoje buvo nupirkta 10 naujų kompiuterių ir jais bus pakeisti seniausi ir susidėvėję kompiuteriai. Sutaupytos lėšos taip pat leido Institutui savo jėgomis atlikti bent kelių kabinetų remontą, taip pagerinant mokslininkų darbo sąlygas.

Finansinė Instituto būklė 2013 m.

2013 m. Institutui pagal programą „Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios“, iš kurios finansuojama beveik visa Instituto mokslinė ir ūkinė veikla, buvo skirta **3166,0** tūkst. Lt (2012 m. – 3017,0 tūkst. Lt, 2011m. - 2897,0 tūkst. Lt, 2010 m.- 2810,0 tūkst. Lt; 2009 m. planuota skirti 3821,0 tūkst. Lt, tačiau sumažinus finansavimą, realiai buvo skirta tik 3526,0 tūkst. Lt).

2013 metais ūkiskaitinės lėšos sudarė 5,0 tūkst. Lt.-1 projektas

Už parduotas knygas gauta – 104,1 tūkst. lt.

2013 metų projektai – 3927,4 tūkst. Lt (2008 m. - 1 649,4 tūkst. Lt, 2009 m. – 1 516,9 tūkst. Lt., 2010 m. – 1654,3 tūkst. Lt., 2011 - 2405,4 tūkst. Lt., 2012 m.-.3016,0 tūkst. Lt.)

Projektinių lėšų iš LMT gauta – 1762,3 tūkst. Lt (41 sutartis) ir

LMT (pagal ES projektus) – 1556,7 tūkst. Lt (6 projektai)

ŠMM – 15,0 tūkst. Lt- (1 sutartis)

VU (LII projekto partneris – 12,5 tūkst. Lt (1 sutartis)

VDU – 14,9 tūkst. Lt (projekto partneris 1 sutartis)

LMT už 7 stažuotojus- 555,0 tūkst. Lt.

Herderio institutas – 11,0 tūkst. Lt

Iš viso 2013 m. gautas finansavimas sudarė 7202,5 tūkst. Lt ir įgyvendinti 63 projektai.

Pagal patvirtintus etatus ir darbo užmokesčio koeficientus iš biudžeto finansuojamų lėšų 2013 m planuojamas lėšų trūkumas buvo– 120,4 tūkst. lt., palyginus su 2012 metais- 250,2 tūkst. lt.

2013 metams iš 3166,0 tūkst. lt. skirtų asignavimų buvo patvirtinta 2224,9 tūkst. litų darbo užmokesčiui ir 717,6 tūkst. litų socialinio draudimo įmokoms. Planuojamas lėšų trūkumas darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms buvo sutaupyta dėl mokamo atlyginimo iš LMT projektų. Už LMT projektų aptarnavimui skirtas lėšas buvo mokama už šildymą, elektros energiją, telefonus ir kitos ūkinės išlaidos, nupirkta prekių.

Skirtų biudžetinių lėšų panaudojimas **2013** m. palyginti 2012, 2011, 2010, 2009 m. ir 2008 m. išlaidomis (tūkst. Lt):

	2013	2012.	2011	2010	2009	2008
VISO: iš jų	3166,0	3017,0	2897,0	2810,0	3526,0	3829,8
Darbo užmokestis	2224,9	2178,0	2073,0	2024,1	2563,0	2619,5
Soc. draudimo. įmokos	717,6	674,8	642,2	620,8	770,7	812,5
Doktorantai	117,7	104,4	100,7	100,8	75,8	47,6
Išeitinės kompensacijos, nepanaudotos atostogos,		20,1	19,2		0	11,7

nedarbingumas						
Šildymas	11,0	0	32,6 (67,6)	31,5	36,0,	43,2
Elektros energija	1,2	5,9	(26,3)	7,5	20,8	27,6
Ryšiai	1,0	1,0	2,6	4,0	8,7	17,3
Transporto išlaikymas	4,8	3,5	5,8 (11,4)	3,0	5,0	9,5
Knygos	0	0	0	0	2,0	26,0
Kitos prekės	16,5	7,2	1,0	1,5	2,0	10,6
Komandiruotės (mainai)	13,1	6,2	6,0	4,0	10,5	16,2
Vandentiekis ir kanalizacija	0,8	0	(3,4)	0,2	1,5	2,3
Kitos paslaugos, iš jų:	19,1	15,9	(35,2)	12,6	30,0	185,8
autorinės sutartys		11,9		0	14,6	158,1
mainai	4,6	3,3		3,8	7,1	9,0
kitos išlaidos	2,4	0,7		7,5	8,3	18,7
	12,1					

Pabaiga.

Baigiant ataskaitą, pažymėtina, kad 2013-ieji užbaigė šios administracijos pirmąją kadenciją. Remiantis lapkričio mėnesio 4-ą dieną Švietimo ir mokslo ministerijos organizuoto konkurso rezultatais R.Miknys ministro Dainiaus Pavalkio 2013 m. lapkričio 22-os dienos įsakymu Nr.24.1–09–P1-480 buvo paskirtas nuo 2013 m. gruodžio 5 dienos Lietuvos istorijos instituto vadovo pareigoms antrai 5-ių metų kadencijai. Tad tos pačios sudėties Instituto administracija toliau tęsia darbą. Savo darbe ji numato vadovautis tomis strateginės veiklos gairėmis, kurios buvo pateiktos minėto konkurso Komisijai, vadovaujamai Švietimo ir mokslo ministro D. Pavalkio. Šios gairės numato toliau plėtoti Instituto mokslininkų aktyvų dalyvavimą LMT programų konkursuose, derinant šiuos tyrimus su Instituto programiniais tyrimais; plėtoti sintetinių darbų rengimą; aktyvinti ir plėtoti sovietinio laikotarpio tyrimus; toliau ieškant naujų motyvacijos formų, skatinti tyrėjus

aktyviai dalyvauti tarptautiniame moksliniame gyvenime: bendri projektai su užsienio partneriais, tarptautinės konferencijos, darbų publikavimas užsienyje; remiantis ligšioliniu įdirbiu daugiausia dėmesio skirti bendriems projektams su kaimyninėmis šalimis; skatinti mokslininkų mobilumą ir plėsti jų galimybes, pirmiausia, efektyvinant bendradarbiavimo sutarčių su užsienio partneriais veikimą bei panaudojant LMT konkursines programas.

Pažymėtina, kad 2014-ieji metai bus tam tikru iššūkiu, nes mūsų laukia mūsų veiklos rezultatų patikrinimas ir pasitikrinimas – LMT organizuojamas išorinis vertinimas, nuo kurio rezultatų tam tikru mastu gali priklausyti ir Instituto kaip savarankiškos istorijos ir etnologijos mokslų tyrimo institucijos, likimas. Tad labai tikimės visų sutelktumo, susiklausymo atliekant užduotis, institucinio „patriotizmo“ reprezentuojant savo tyrimų rezultatus ir atsakingo požiūrio vykdant įsipareigojimus .

Baigiant dėkojame visiems LII darbuotojams už praeitų metų darbus, pastangas, iniciatyvas bei Instituto atstovavimą visuomenėje.

Vilnius, 2014 01 17

Lietuvos istorijos instituto Direktorius

dr. Rimantas Miknys

Direktorius pavaduotoja mokslo reikalams

dr. Zita Medišauskienė

Direktorius pavaduotojas ryšiams su užsieniu

dr. Darius Staliūnas

PRIEDAS

Lietuvos istorijos instituto mokslininkų publikacijos 2013 m.

Monografijos:

Lietuvos istorija, t. V.; Veržli Naujųjų laikų pradžia. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė 1529-1588 metais / Jūratė Kiaupienė, Ingė Lukšaitė; Lietuvos istorijos institutas. - Vilnius: baltos lankos, 2013. – 697 p. ISBN 978-9955-23-680-1 (5 tomas); ISBN 9955-584-91-2 (12 tomų)

Lietuvos istorija, t. X, d. 1: Nepriklausomybė (1918-1940 m.) / Danutė Blažytė – Baužienė, Edmundas Gimžauskas, Česlovas Laurinavičius, Dangiras Mačiulis, Gediminas Rudis, Artūras Svarauskas, Jonas Vaičėnionis; Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: baltos lankos, 2013. – 634 p. ISBN 978-9955-23-745-7 (X tomas, 1 dalis); ISBN 9955-584-91-2 (12 tomų)

Epochas jungiantis nacionalizmas: tautos (de)konstravimas tarpukario, sovietmečio ir posovietmečio Lietuvoje / Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 424 p. ISBN 978-9955-847-65-6

Čepaitienė, Auksuolė. *Gyvenimo etnografija: vietos, struktūros ir laikas. Besikeičianti Lietuva XX amžiuje* / Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 648 p.: iliustr. ISBN 978-9955-847-69-4

Simniškytė (Strimaitienė), Andra. *Geležies amžius Sėloje* / Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: „Diemedžio“ leidykla, 2013. – 336 p.: iliustr. ISBN 978-9986-23-182-0

Šaltinių publikacijos:

Lietuvos ir Lenkijos diplomatiniai santykiai 1938-1940 metais: dokumentų rinkinys / Lietuvos istorijos institutas; sudarytojai Algimantas Kasparavičius, Paweł Libera. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 213 . – 624 p. ISBN 978-9955-847-64-9

Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai. T.VIII: Lazdijai. Simnas / Lietuvos istorijos institutas; parengė Jonas Drungilas. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 338 p. ISBN 978-9955-847-66-3

1413 m. Horodlės aktai = Akty Horodelskie z 1413 roku: dokumentai ir tyrinėjimai / Lietuvos istorijos institutas, Polska Akademia Umiejętności; sudarė Jūratė Kiaupienė, Lidia Korczak; parengė Jūratė Kiaupienė, Lidia Korczak, Piotr Rabiej ... [et al.]. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 544 p.; iliustr. – (Lietuvos užsienio politikos dokumentai. XIII-XVIII a.). ISBN 978-9955-847-68-7; ISBN 978-83-7676-158-9

Kauno miesto aktų knygos, XVI-XVIII a., Tarybos knyga, 1555 – 1564 = Acta civilia caunensia saec. XVI-XVIII. Liber Consularis, 1555-1564 / Lietuvos istorijos institutas; parengė Darius Antanavičius; lietuviškas santraukas parengė Linas Plankis. Vilnius: Baltijos kopija, 2013. - XXXVIII, 526 p., iliustr. ISBN 978-609-417-073-7

Kauno miesto aktų knygos, XVI-XVIII a., Vaito knyga, 1561 – 1564 = Acta civilia caunensia saec. XVI-XVIII. Liber Advocatialis, 1561-1564 / Lietuvos istorijos institutas; parengė Darius Antanavičius; Algirdas Baliulis. - Vilnius: Baltijos kopija, 2013. -XXII, 530 p., iliustr. ISBN 978-609-417-074-4

Adomas Stanislovas Krasinskis, *Atsiminimai* / parengė Aldona Prašmantaitė; Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 256 p.: iliustr. ISBN 978-9955-847-72-4

Neris ir jos krantai: hidrografiniu, istoriniu, archeologiniu ir etnografiniu požiūriu / Konstantinas Tiškevičius; parengė Reda Griškaitė; iš lenkų kalbos vertė Irena Katilienė], - 2-oji laida. Vilnius: Mintis, 2013. - XXVII, 528 p.: iliustr.

Santr. angl., lenk. Kn. taip pat: Dar kartą Neris keliu, arba Pratarinė antrajai Konstantino Tiškevičiaus knygos laidai lietuvių kalba / Reda Griškaitė, p. V-XX. Šviesaus atminimo grafas Konstantinas Tiškevičius / Juozapas Ignacijus Kraševskis, p. XX-XXVII. – Bibliogr.: p. 425-441. – Asmenvardžių ir vietovardžių r-klės; p. 443-486. ISBN 978-5-417-01065-1.

Mykolas Römeris, Dienoraštis.1921 m. lapkričio 9-oji – 1922m. birželio 15-oji / Sudarytojas ir mokslinis redaktorius Rimantas Miknys; paaiškinimai R. Miknys. Iš lenkų kalbos vertė Vaiva Grigaitienė. - Vilnius: Versus aureus, 2013. - 341 p. ISBN 978 – 9955 -34 – 360 – 8.

Straipsnių rinkiniai:

Atminties daugiasluoksniškumas: miestas, valstybė, regionas: straipsnių rinkinys / Lietuvos istorijos institutas; sudarytojas Alvydas Nikžentaitis. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 590 p.: iliustr. ISBN 978-9955-847-67-0

Ministri historiae: pagalbinių istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės tyrimuose: mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas Edmundo Antano Rimšos 65-mečio sukakčiai / Lietuvos istorijos institutas; sudarytojai Zigmantas Kiaupa, Jolita Sarcevičienė. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 544 p.: iliustr. ISBN 978-9955-847-70-0

Археология и история Литвы и северо - запада России в средневековье: доклады россиско-литовского семинара, Вильнюс, 28-30 марта 2011 г. / Институт истории Литвы, Российская академия наук, Институт истории материальной культуры; [sudarytojas Gediminas Vaitkevičius; vertėja į rusų kalbą – Regina Čičinskaitė]. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 248 p.: iliustr. ISBN 978-9955-847-71-7

Konferencijų medžiaga:

Перестройка: планы, процессы, результаты. Социально – экономические и национально – государственные аспекты. Материалы конференции / Составитель Чесловас Лауринавичюс. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 152 p. ISBN 978-9955-847-73-1

Тестiniai leidiniai:

Lietuvos istorijos metraštis. 2012.1 / Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 216 p. ISSN 0202-3342

Lietuvos istorijos metraštis. 2012.2 / Lietuvos istorijos institutas. – Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 220 p. ISSN 0202-3342

Lietuvos archeologija, 39/ Lietuvos istorijos institutas. - Vilnius: Diemedžio leidykla, 2013. - 391 p. ISSN 0207-8694

Lithuanian Historical Studies. Vol. 17/2012. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. - 291 p. ISSN 1392-2343

Lietuvos etnologija 13(22). Socialinės antropologijos ir etnologijos studijos. 2013/ Lietuvos istorijos institutas. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. - 230 p. ISSN 1392-4028

Informaciniai leidiniai:

Loreta Martynėnaitė, *Landscape Construction: Florian gardens in Lithuania in the 20th-at the begining of the 21st Century.* Summary of Doctoral Dissertation. Humanities, Ethnology (07H). - Vilnius, Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 31 p.

Alfredas Rukšėnas, *Collective Biography of the Soldiers of the Kaunas National Labour Protection, 2-nd Auxiliary Police Service Battalions* / Klaipėda University; Lithuanian Institute of History. Summary of Doctoral Dissertation. Humanities, History (05 H). - Vilnius, Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. – 30 p.

Šventės mieste / Festivals in the City. Tarptautinės konferencijos, vykusios 2013 m. spalio 30-31 d. Vilniuje, santraukos / Lietuvos edukologijos universitetas; Lietuvos istorijos institutas; sudarė Jonas Mardosa, Žilvytis Šaknys. – Vilnius, 2013. – 34 p. ISBN 978-609-95040-2-5